ایکنچی سنه دوامی.

ایل

چغا باشلادی ۲۲ نچی اوکتەبردە ۱۹۱۳ سنه.

یورط‌ییر فائدەسن کوزەتوچی تاتار غزیتەسی.

نومر ۸۸ جمادی‌الاولی ۱۷ ۱۳۳۳ سنه. (جمعه) مارت ۲۰ ۱۹۱۵ سنه. № 88

باکوده «مطبوعات کونی» مناسبتی بلەن. گیرمانیاده قااوپیراتسیه. عمومی یاوروپا صوغشی. طورمش آغومی. بوسفور بوغازی استحکاملری. مخابرلردن.

ادارەدن:

مشتری بولوب یازلا طورغان افندیلرنڭ اوز آدرسلرن ممکن قدر تانورلاق ایتوب روسچه یازولری تیوش. آبونه یا کارتقانده ایسکی آدرس یا ایسه شول آدریسده‌کی نومیرنڭ یه‌رلووی اوتنوله. آدرس آلماشدرو اوچون ایسکی آدرس برله برگه ۲۸ تیننك مارقه یه‌رلورگه تیوشدر.

مشتری هر آینڭ باشندن اعتبار ایتلوبکنه قبول قیلونا، شونڭ اوچون ادارەگه آینڭ اون بیشینه قدر کیلوب یتکان آبونەلر شول آینڭ باشندان حساب اینلوب، اون بیشندن صوڭ کیلگانلری ایسه کیلەسی آینڭ باشندان اعتبارا گنه ییبەرلەدر.

غزیتەنی صاتاراوچون کوبلەب آلغانده اداره طرفندن خصوصی اسکیدکه قیلنوب آیروم شرطلار قویلادر. بوحقده کیره‌کلی معلومات آلوراوچون ادارەگه مراجعت ایولورگه تییش.

غزیتەنڭ بهاسی: بریلغه ٤ صوم، یارطی یلغه ۲ صوم، اوچ آیغه ۱ صوم ۲۵ تین. اوچ آیدن کیمگه مشتری قبول ایتلمی.

اعلان حقی: برنچی بیتده برمرتبه یاصار اوچون عادی حرف برله یولینه ٤٠ تین، آخرغی بیتده ۲۰ تین. هروقت یاخود برنیچه مرتبه باصدرو اوچون خصوصی سویلەشوب اسکیدکه یاصالور.

**

غزیتەگه باصار اوچون یبەرلگان مقاله وخبرلرنی قصقارتوب باصو هم لازم بولغانده ئوزگەرتو ادارەنڭ اختیارندەدر. باصلماغان مقالەلر، خصوصی مارقه یبەروب صورالماغانده کیری قایتارلمی. موندی مقالەلر برآی قدر ادارەده صاقلانغاندن صوڭ تاشلانور. برآیدن صوڭ کیلگان سؤالارگه اداره جواب بیرمەس.

ادارەگه یبەرلگان خطلارنڭ ادارەگه مخصوصمی، یاخود قانتوراغه عائدمی ایکانن بلدرتور اوچون قانویرتنڭ طشینه «ادارەگه» یا «قانتوراغه» دیگان سوزنڭ یازلووی اوتنولەدر.

ادارەخانه: مەسکەوده یرراوی پلوشچادده، میشچیرینسکی پادۆوریاده، ۵ نچی نومیرده. قانتورا هرکون ساعت ۹ دن ٤ که قدر آچقدر.

تیلیفون نومیری اداره اوچون: Телефонъ редакціи 4-67-01.

« مطبعه « « типографіи 2-31-04.

آدریس پوچتا اوچون: Москва, Мещеринское подворье редакція «ИЛЬ».

« تیلیگرام اوچون: Москва, Редакція «Иль».

Магазинъ и фабрика дорожныхъ вещей и кожаныхъ издѣлій

P. Cordier П. Кордье

существуетъ съ 1869 года. Москва, уголъ Боль. Дмитровки и камергерскаго пер. телефонъ № 48-12

پ. کوردیەنڭ مغازەسی هم فابریقاسی

یول یورگانده کیره‌ك بولا طورغان چومادان، صاق ۋویاژ کبك کوندەن اشلەنگان ئەیبرلر تقدیم ایتەدر.

مەسکەوده، بالشوی دمیتروفکه بلەن قامیرغیرسکی پیریئولق چاطنده.

سفرگه چغاچق افندیلر رحیم ایتسونلر!

Газета „ИЛЬ“.

Подписная цѣна:

На годъ. . . . . . . 4 руб.—к.

» 6 мѣс. . . . . . . 2 « — «

» 3 мѣс. . . . . . . 1 « 25 «

Отдѣльные №№ 5 коп.

غزیتەنڭ بهاسی:

یللق . . . . . ٤ صوم

آلتی آیلق . . . ۲ صوم

اوچ آیلق . . . . ۱ صوم ۲۵ تین

برمەلەب هر بیرده ۵ تین.

آدریس آلماشدرو ۲۸ تین.

Плата за объявленія: впереди текста строка 40 коп., позади текста 20 коп.

Контора и редакція газеты „ИЛЬ“

Москва, Мещеринское подворье, № 5.

مەسکەوده کتاب سوداسی

حافظ آگیییفنڭ، بالشوی تاتارسکی اورامده ۲٤ نومیرلی یورطده.

یاڭی اثرلر:

یەمسز طورمش — صوم ۲۵ ق.	معلمه ۳۰ تین.
مدنیت اسلامیه حقنده آوروپا فکرلری ۱۲ «	ئەلماناخ ٤٠ «
تگی دنیادن قایتقان‌خاتون ۲۰ «	مخبت اوچون صوغش ۲۵ «
ظلمتده س. سونچەلەی ۱۲ «	حکمده خطالق ۳۵ «
آلپاوتلر زمانی ۲۰ «	آدشو ۱۰ «

مراجعت اوچون آدریس: Москва, Б.-Татарская, „Книжный магазинъ Х. А-ѣева“.

مەسکاوده

برادران قارامیشفلرنڭ

طروبنوی اورامنده‌غی مغازەسنده صاتلا.

یاڭاغنه باصلوب چققان کتابلر

صوغش

اسمنده، صوغشقه عائد بیك کوب معلوماتنی حاوی، رسملی کتاب بهاسی ۲۰ تین

رسملی تورك — تاتار تاریخی ۵٠ تین.

اخطار:

خریستیانلرنڭ پاسخا بەیرەمی مناسبتی بلەن مطبعه أشلەمەگەنگه کوره، غزیتەمزنڭ کیلەچەك نومیری ۲۷ نچی مارطده جمعه کون چغاچاقدر. اداره.

قارص ولایتنده‌گی مسلمانلرنڭ حاللرن یاقندن کورب یازار اوچون ادارەمز، قافقازغه مخصوص مخابر کوندرگەنگه، کیلەچەك نومرلرمزده اوز مخبرمزنڭ مقالەلری بولاچاقدر.

گیرمانیاده قااوپیراتسیه.

گیرمانیاده پاتریبیتل - بوروچ وباشقه قااوپیراتسیەلرینڭ ۵ میلیون یارم اعضاسی [illegible] بولارنڭ عائلەلری گیرمانیا خلقینڭ اوچده بری چاماسنده حساب ایتلەدر. بو قااوپیراتسیه جمعیتلری ٦ میلیارد مارق (٤٠ تیین چاماسنده) سرمایه بلەن اش کورەلر. صوغش وقتنده، موندی مؤسسەلرنڭ یازمشی، چیتده طوروب قالو ممکن توگلدر.

اگرچه صوغشنڭ باشلانغچنده، بوروچ جمعیتلرینڭ یازمشی، هەمسندەن کوبرەك قورقنچده قالغان بولسەده، آنڭ حقنده، باشقه جمعیتلرگه قاراغانده ئەزرەك سۇیلەرگه طوری کیله. چونکه، صوغشنڭ باش کونلرنده بیك کوب واق بورچ ایەلری، قاسسەلردان آقچەلرن کیری آلورغه صورادیلر. جماعت قااوپیراتسیەلرنداغی سبیریگاتلنی قاسسەلردەده شوندی حال بولدی: مثلا صوغشنڭ باش کونلرنده بیرلین قااوپیراتیوینڭ سبیریگاتلنی قاسسەسی چیرك میلیون مارق آقچه بیررگه؛ غامبورغ جماعت قااوپیراتیوینڭ سبیریگاتلنی قاسسەسی ٤٢٠ مڭ مارق آقچه چغاررغه مجبور بولدی. بو صوما، آڭا یاڭا صالنغان آقچەلرنڭ مقدارندن آرتق ایدی. لکن اوکتەبردەن باشلاب، بو قاسسەلرنڭ آقچه بیرولری، آندان اوّلگی یلنڭ اوکتەبر آیی‌نقینه قاراغانده هر بیرده کیم بولدی. شولتس دیلیچیف قااوپیراتسیەلری اتفاقی‌نڭ حسابینه قاراغانده، حاضرگی حالده جمعیتلرنڭ بورچ آباروتلری، بیك مکمل حالده دوام ایته. (بو قااوپیراتسیەلر اتفاقی‌نڭ ۱٦٠٠ جمعیتلری، آلارنڭ ۱ میلیونده ۱ یوز مڭ اعضاسی، $1\frac{3}{4}$ میلیارد مارق سرمایەسی باردر. تیك شونسی بار، بولارده، اگرده صوغش زاپاصلری تۆزورگه طوری کیله قالسه دیب، شرکت اعضالرینه بولنب بیریله طورغان فائدەغنه چیکلەنگەن.

پاتریبیتل جمعیتلری حقنده بولغان معلوماتده، دقت ایتلورلکدز. بوتون واق صاتوچیلر، ئەیبرنڭ حقنده آرتدرغان وقتده، بو جمعیتلرنڭ کیبتلری، ئەیبرنڭ بهاسن کوتەرمەدیلر، چونکه ئەیبرنی اول قدر قیمتلەتمەگەن وقتدەده یولارنڭ أشلرنی بارا بیره ایدی. خلق، ئوزینه هر کون کیرەك بولا طورغان نرسەلرنی بیك کوب ایتوب قیمت بهاغه صاطوب آلا باشلاغان وقتده بو جمعیتلرنڭ کیبتلری، موڭا قارشی باروب خلقنی طنچلاندردیلر، خلقنی ئوز ئوزن یوغالتوب، تگی کوب فائده ایتب قالورغه تلەگەن واق صاتوچیلرنڭ تالاولرینه قارشی صاقلاب آلوب قالدیلر: کینغسبیرغ، ۋیتس بادەن وباشقه بیك کوب شونڭ کبك شهرلرنڭ باشلقلری، بیوك مأمورلری، ئەیبرنڭ حقی بهالانوغه قارشی، بو جمعیت کیبتلری‌نڭ کوب قارشولوق کورسەتکەن [illegible]

مونه شونڭ اوچونده، جماعت کیبتلرینڭ عمومی آباروتلری، صوغش بولماغان زمانلرغه قاراغانده‌کیمو، قایدا؛ آرتدی‌غنه. بو، آرطو، بیك اول قدر کوتەرب سۇیلەرلك بولماسه بولماس؛ لکن عمومی آباروطنڭ آرطووی، آتق‌در. مثلا: ۱۹۱۳ نچی یلنڭ اوکتەبرنده بیرلین‌ده جماعت کیبتلرینڭ آباروطی ۱ میلیارد ٤۱۱ میلیون مارق ایدی؛ ۹۱٤ نچی یلنڭ اوکتەبرنده ایسه ۱ میلیارده ٤٧٥ میلیون مارق بولدی. ماغدیبورغ شهرنده‌گی جماعت کیبتلری‌نکی ۹۱۳ نچی یلنڭ اوکتەبرنده ٤٧٤ میلیون مارق ایدی؛ ۹۱٤ نچی یلنڭ اوکتەبرنده ایسه ۵۹٠ میلیون مارق بولدی.

قالغان آیلردەده آباروطنڭ آرطووی، شولایوق بولدی. اگرچه مثلا غامبورغ شهرنده جماعت کیبتلری، ئوز اعضالرندان باشقەغه، ییتشمەگەنلك سببلی مال صاتماسەده، آباروطلری هامان آرطدی. لکن تورلی صاتلق ماللرنڭ مقداریده بر قدر ئوزگەردی؛ مستملکاتدەن کیله طورغان مالنڭ کیمووی، آشلق مالینڭ آرطووی کبك. مثلا بیرلین قااوپیراتیوی، صوغشنڭ اوّلگی آیلرنده، صوغش بولماغان وقتقه قاراغانده 2,2 پراسینت کیم مال صاتدی؛ لکن ئوزینڭ پیقارنەلرینڭ پشرگەن ئەیبرلرن، مونڭ کیریسنچه، ۱۹ پراسینت آرتق صاطدی.

مونده ایكِ دقت ایتلەچەك نقطه شولدر: اورتا درجەده آلوچی هر آی، جماعت کیبتلرندەن ۱۷ مارق‌لق ئەیبر آلا. صوغش زماننده‌ده شول آلوچی آیدا ۱۷ مارقلق ئەیبر آلووده دوام ایتکەن. گیرمانیاده پاتریبیتل جمعیتلرینڭ اعضالری ایسه کوبرەك أشچی خلقدر. مثلا بیرلین‌ده‌گی ایكِ زور قااوپیراتیفلرندەن برنده ۹۱٤ نچی یلنڭ ۳٠ نچی اییوننده ۸٧ مڭ اعضانڭ ۸٤ مڭی صناعت یعنی فابریك وزاوود اشچیلری بولغان.

بو اشچیلر صنفی‌نك عائله باشلقلری صوغشقه آلنغانلق سببلی، صوغش، بو صنف

عائلەلرینە بیك آور تأثیر ایتکەن بولووندە شبهە یوقدر. ایندی، شول أشچی عائلەلرینڭ صوغش وقتندەدە، یوغاروده کورسەتلگەنچە، جماعت کیبتلرندەن ئەیبر آلوو ی‌نڭ کیمی‌مەوی، گیرمانیادە صالدات عائلەلرینە حکومت وجمعیت آرغانیزاتسیەلرینڭ بیك منتظم وکوب رەوشە یاردەم ایتووندەن کیلـگەن بولا.

شول یوقاروده ذکـر ایتلـگەن بیرلین، غامبورغ وباشقە پاتریبیتیل قااوپیراتیفلری، «زانترال ۋیرباند» آتالغان جمعیتکە منسوب بولوب، بو جمعیت، پاتریبیتل قااوپیراتیفلری‌نڭ کوبچیلیگن ئوزینە قاراتوب طوتادر.

صوغشقە قدر گیرمانیا حکومتی، پاتریبیتل قااوپیراتیفلری‌نە قارشی طورو فکرندە ایدی. آنڭ بو فکری ایکی اساسقە تایانیلوب یوروتیلە ایدی: ۱ نچی: «واق سوداگرلرنڭ فائدەلرن کوزەتب، آلاردان صاغلام برصنف یاصاب طوطو» اساسی ایدی. حکومت، شول مقصدقە بنا قیلوب، زور قااوپیراتیفلرغە واق کیبتچیلرگەقاراغاندە کوبرەك نالوك صالا طورغان زاقوندە چغارغان ایدی.

۲نچی: گیرمانیا حاکملری، «سوسیال دیموقراتلق تأثیرینڭ ئوسووینە قارشی کیلو مقصدی» بلەن، پاتریبیتل قااوپیراتسیەاری‌نڭ ئورچووینە مانع بولونی ئوزلرینە بوروچ دیب بلگەنلر ایدی.

مونا شول مقصد بلەن: بوتون مأمورلر، تیمر یول خدمتچیلری، پوچتە - تیلیغراف، واییننی زاوود اشچیلری، اوچیتللر وباشقەلرغە؛ الحاصل، عموماً نیمس خلقی‌نـڭ پاتریبیتل قااوپیراتسیەلرینە بیك کیرەکلی ماتیریال بولغان یاخشوق کوب پراسینتی‌نە، معلوم بر ناپرالینیەدە بولغان صایوزلرغە اعضا بولوب یازیلو حقی بیرلمەگەن ایدی.

ئە حاضر، گیرمانیا حکومتی‌نڭ «صاغلام کیبتچیلر صنفی» ایتب یەشەترگە تلەگەن واق سوداگرلری، ئەیبرلرنڭ بهاسن آرتدرب خلقنی تالاوچی کشیلرگنە بولوب چقدی. حکومت مونی ئوزی‌دە اعتراف ایتدی. اوّلدە حکومت طرفندان قرن کوز بلەن قارالغان قااوپیراتسیە پاتریبیتللری‌نە، ۱٤ نچی یانواردە گیرمانیانڭ سودا وصناعت مینیستری زیدوف آغزندان رحمتلر اوقولدی؛ مینیستر افندی، موندی جمعیتلرنڭ ئورچوون، کوبەیوون تلەگەنلـگن بیك یاخشی‌غنە ایتب ئەیتب قویدی.

مونابوحاللر، گیرمانیادەتورلی آرغانیزاتسیە‌لرنڭ بیك مکمل صورەتدە یولغە قویلغانن کورسەتەدر. موندی مکمل قورولغان آرغانیزاتسیەلرنڭ صوغش وقتلرندە حکومتکە یاردەمچی بولولاری زور فائدە بیرەدر.

هند عسکری سویش قانالی یاننده.

عمومی یاوروپا صوغشی

پیترغراد - (عالی باش قوماندان اشتابندن). مارت۱۵ندە کیچ بلەن، گیرمانیا کیمەسی، لیبا- واغە یاقنلاشب، ۲۰۰گە یاقن یەدرە آطدی. شهردە بیرلی خلقدەن برەو ئولب، برەو یارا- لاندی. عسکردن ئولوچی یوقدر.

نیمان‌نڭ غرب یاغندەغی صفدە صوغش دوام ایتەدر.

مارت ۱۵ندە، «لودزیی» نڭ غرب - شمالی دە ۱۲ چاقرم «ستروموباغلوف» آولندە گیرمان باتالیوننڭ [illegible] بزنڭ طرفدن سو- ڭولر بلەن قامالاچ، ۲۵۰ کشی قوراللرن تاشلاب بیرلدیلر.

ناریف یلغەسینڭ اوڭ جیتندە، «شیف» بلەن «آمولیف» آراسندە بر کچکنە اورمان هم توبە اوچون صوغش بەریلشولری دوام ایتەدر. «واخ» آولی تیرەسندەن دشمان‌نی قسرقلاب چغاردق.

قارپاتدە، بارتفیلد بلەن اوژوق یوللری آراسندە صوغش حرکتمز، بزگە مطلوب رەو- شدە اوسەدر. دشمان‌نڭ نق قارشی طوروی هم قوطوروب قارشی هجوملرینە قارامیچە، بز، توبەلردە بر نیچە یاڭی استحکاملرنی آلدق. مارت ۱٦سینڭ ایرتەسینە قدر برتەولك اچندە، ۷٦ افیسەر، ۵٬۳۸٤ صالدات اسیر، ۵ قورال ۲۱ پولیمیت بر مینومیت آلدق.

دشمان‌نڭ، چیرنوویس‌دن تجاوز ایتوچی فرقەسی، مارت ۱۵ندە، بزنڭ چیکدن أوتب، «خوتین»نڭ یارتی یولینە یتدی. بوڭار قارشی تدبیر ایتلمکدەدر.

پیترغراد - (قافقاز اوردوسی اشتابندن) مارت ۱۵ندە دیگـگز تیرەلرندە آطشولر بولدی. بزنڭ عسکر، «بورچی» هم «آردان اوچ»دن تجاوز ایتب «آرت - وین»نی اشغال ایتدی. تورکلرنی جنوبکە أرغتدی.

صـاری قامش یوللرینڭ صول قاناتندە صوغش بارادر.

باشقە یوللردە اهمیتسز آطشولرغنەدر.

شرق صوغش میداننده.

لیباوانی طوپقە طوتو.

لیباوا - نیمسلرنڭ لیباوانی ایـکی قات طوپقە طوتقانی معلوم بولدی. اوچەو ئـولب ۷ کشی یارالاندی. «بالطیق» پاراخودی زور زیان کوردی. ۱۵گە یاقن یورط زیانلاندی. کوب پراوودلر ئوزلدی. کـوب ایولرنڭ تەرەلری یمرلدی.

آسوویتس.

پیترغراد - آسوویتس‌نی طوپقە طوتو طوقتالدی، دیرلك. مارت ۱٦ ندە، دشمان، زور طوپلرندن، ۱۰۰دن آرتق آتماغاندر.

هوادە.

پیترغراد - ییدوابنوغە یاقن طوروده گیر- مان آیروپلانینە طـوب آطلدی. آیروپلان بزنڭ عسکر بـلەن، دشمان آقوپلری آراسینە توشدی. افیسەر هم میخانیکن اسیر آلدق. دشمان‌نڭ کوچلی طوب اوطلری سببلی، آیرو- پلان‌نی کیتررگە، ممکن بولمادی.

صوڭ کونلردە، گیرمان آیروپلانلری، اوزلـکسز حرکت کورسەتەدر. مارت ۱٦سندە بعض طوریلردە، بر وقتدە ۱۵ آیروپلان کو- رندی. أیرم بر یورطنی قامادیلر. کورنە بو یورطدە روس باش اشتابی بار، دیب اویلا- غانلردر آخرسی. بر کون بویندە بو یورطقە، ۱۰۰گە یاقن بومبا ارغتدی. لاکن برسی‌دە بو ایوگە ئلەکمەدی. ایودەگی طوروچیلرغەدە زیان تیمەدی.

غرب صوغش میداننده

لوندن - آنـگلیادە، بو کونـگە قدر، صو- غشقە کیتـکەن ایرلرنڭ اشن اشلەرگە تلەوچی‌خا- تونلر ۲۵مڭگەطولدی.بولاردن۳٬٦۰۰زی‌صوغش قورالی فابریکلرندە، ۲٬٤۰۰زی ایگن اشلرن اشلیلر.

بالقانده.

بلغاریادن صوغش قورالی ئوتو.

پیترغراد - صوڭ کونلردە، بلغاریا آرقلی تـورکیەگە آوستریـا آفتومابیللرندە ۱۸ مورتیر طوبی اوتـکەرلـگەن. مورتیرلرنڭ ۱۲سی دار- دانیلغە یبەرلـگەن.

دیگـگزده.

بوسفور بوغازنده.

پیترغراد - مارت ۱٦ سندە روس فلوطی بوسفور بوغازینڭ طشقی استحکاملرینە یاقن کیلدی. لاکن، دیگـگز ساحلن قاپـلاغان طومان سببلی طوپقە طوتـونی دوام ایتدرب بولمادی. روسلرنڭ کچکنە صـوغش کیمەسی تورك مینانوسی بلەن آطشدی. تورك مینانوسی برنچی آطشودن صوڭ، بار کوچی بلەن بوغاز اچینە قایتدی.

داردانیلدە.

پاریژ - داردانیلنڭ ساروس کورفـزی طوپقە طوتـولدی. طوپ، غلطە فورطلرینە توزەلدی. بـو طوپقە طوتو، بیك زور نتیجە بیرگانگە اوخشی‌در.

یاڭی، انـگلیز آدمیرالی.

پیترغراد - داردانیلـگە قارشی قویلغان انـگلیز فلوطی‌نڭ ویس آدمیرالی سیقویر - قا- ردین‌نڭ آورغانلغی سببندن، اورنینە قـونتر آدمیرال دژون - میخایل - دە - روبیقق تعیین ایتلدی. هم ویتس - آدمیرال درجەسی بیرلدی.

بـو آلشنیی، مارت ۵ ندەگی واقعە - اتفاقچیلرنڭ فلوطی اوچ برانینوس یوغالتووی بلەن مناسبتی بولدر. چوتکە آدمیرال «دە - روبیقق»نڭ تعیین ایتلووی مارت ۳ندە بو- لوب، مذکور وقعەدن ۲ کون الك‌در.

داردانیلنی قورالاندرو.

بازیل - نیمس مطبوعاتی برنچی بـالقان صوغشندە داردانیل بوغازی ٦۸۲ قورال بلەن برکتلـگەن بولوب، ئەلی بوڭار تـاغی شونڭ اوچدن برسی قدر آرتدرلغانلغن هم الـکگی ایسکی‌لری اورنینە قروپ زاوودندن یاڭی‌لر کیترلگانن یازادر.

نیمس غزیتەلری یازوونچە داردانیلـگە هجوم ممکن توگل، ایمش.

تون یاق دیگـگزلرندە

لوندن - «فالە با» اسملی پراخود، صو آستی کیمەسی طرفندن یبەرلـگەن مینا سببلی شارتلادی؛ ۲٦۰ کشیسی قوتقارلدی.

لوندن - بیلفورد یاقندە گیرمانیا صو آستی کیمسی طرفندن یبەرلـگەن مینا بلەن باطرلغان «فالە با» پراخودی غربی آفریقا پرا- خوداوبشستواسینە منسوب بولوب، ٤٬۸۰۰طونن ایدی. پراخودنڭ صوغە یبەرلـگەن ۵ شلیوپقەسی باطدی. قاپیتانی [illegible] ئولدی.

باطلغان [illegible] پراخودندن قوطقارلـ- قالغانلرنڭ سو[illegible]ونچە: ماتروصلار صاقلق شلیوپقەلرغە اوطرغان چاقدە صو آستی کیمە- سندن آطقانلر. بوآرادە ماتروص هم یولچیلردە ئولـگەن.

لوندن - روتتیردام‌دن غولل‌غە بارەطورغان «آنستەل» اسملی غوللاندیا پراخودی میناغە اوچراب‌باطدی. کشیلری«خیمبیر»غە کیترلدی.

لیوروپل‌دن، لیسسابونغە بـارا طورغان «آکیلا» پراخودی، صو آستی کیمەسی طرفندن باطرلدی. کشیلردن، ۲۳ ماتروص هم ۳ یولچی یوغالغان. قاپیتانی هم ۱۹ ماتروص فیشغارغە کیلدیلر.

غاغا - آنگلیانڭ «بروسسیل» اسملی پرا- خودی، روتتردام‌غە بارشدە نیمس صو آستی کیمەسینە اوچراب، آڭار طوب آطدی. صو آستی کیمەسی کوزدن یوغالدی.

تورلی خبرلر.

بلغاریا هم ایتالیا حکومتاری.

پیترغراد - بلغاریا بی طرفلقنی نق صا- قلاودە دوام ایتەچك. بلغاریا باش مینیستری ر‌دوسلاوف، بلغار افکار عمومی‌سن جواتور اوچون کابینیتکە مخالف فرقەدن‌دە بر - ایکی اعضانی کرتەرگە آیلی ایمش.

رادوسلاوف بلغاریانڭ خارجی سیاستی هیچ‌دە اوزگەرمەیەچگن اشاندرادر.

ایتالیا حکومتی بی‌طرفلغن دوام ایتدرو- وینە مکافات اولارق، بر یاقدن بیولف آرقلی آوستریا بلەن صاتولاشووندە دوام ایتکەن کبك، ایکنچی یاقدن ائتلاف مثلث حکومتلری بلەن‌دە، بیگرەکدە فرانسیە حکومتی بلەن صاتولاشادر. آنڭ ائتلاف مثلث حکومتلرندن صوراغان نرسە- لری آراسندە: آمریقادەغی فرانسیە مستملکا- تندن تونس حدودن اوز فایدەسینە توزەتلوون، آق دیگـگزدەگی ورسیقە آطەسن (فرانسیەغە تابع) اوزینە قوشووی‌دە باردر.

«صلح» سوزی.

صوڭ کونلردە مطبوعاتدە «صلح» سوز- لری اوچرالا باشلادی: گیرمانیادە خلق، صلح تلی، آوستریا خلقی، حکومتلرینە، صلح صورارغە تکلیف ایتە، گیرمانیادە بعض سیاسی فرقەلر، صوغشقە امیدسز قاراب، تیزرەك صلح تلیلر، دیگەن خبرلر؛ آوستریا حکومتی‌نڭ گیرمانیادن آیرم، آطینە، روسیە بلەن کیلشرگە اویلاو خبرلری بولغالاب آلادر.

ایندی: شمالی آمیریقا حکومتی‌نڭ رئیسی ویلسون، صوغشوچی حکومتلرگە اوشبو پاسخە آطنەسندە، صلح تکلیف ایتەچەك ایمش دیگان خبر بار.

قطای - آمیریقا.

ایرقوتسق - قطایغە، آمیریقانڭ الـکگی رئیسی روزیویلت‌نڭ کیلووی کوتیلە. قطای مطبوعـاتی، بـوڭار، قطای - آمیریقا آراسی یاقنلاشووی دیب قاریدر.

یاپون پارلامینتینە صایلاولر.

مەسکەودەگی یاپون باش ایلچیلیگی، یا- پون پارلامینتینە مبعوث صایلاولرینڭ نتیجەلری حقندە رسمی صورەتـدە اوشبو رەوشدە خبر بیرەدر: پارلامینتقە «دوسیـکای» پارتیەسندان ۱۵، «چوسیکای» پارتیەسندان ۳٤، غراف آقوما طرفدارلرندن ۲۷، «سیوکای» پارتیەسندان ۱۰۸، «قوقومینتو» پارتیەسندان ۲۱، بی‌طرفلردن ۳۱ مبعوث صایلانغان.

بو پارتیەلردان «دوسیکای» بلەن «چوسیکای» هم غراف آقوما پارتیەسی بلەن تاغن‌دە ۲۰ اعضا، بارلغی، ۲۳۱ مبعوث، حکومت طرفدارلری؛ «سیوکای» بلەن «قوقومینتو» پارتیەلری، تاغن ۱۰ اعضا بلەن بارلغی ۱٤۵ مبعوث، حکومتکە قارشی پارتیە اعضالری حساب ایتلەدر.

بوسفور بوغازی استحکاملری.

بوسفور بوغازی استحکاملری، بوغازنڭ قارە دیگـگزگە چغا طورغان یارلرندەدر.

بوغازنڭ اوزونلغی ۳۰ چاقرم چاماسندە بولوب، کیڭلگی ۵۵۰ صاژیندان باشلاب، ۱٬۰۰۰ صاژینغە قدر تورلیچە کیڭلکدەدر. تیرەنلگی بعض ییرلردە ۲ یوز، بعض ییرلردە ۳ یوز فوط‌در. آغمی کوچلی بولوب، ساعتدە $10\frac{1}{2}$ چاقرم قدر آغا. بوندن باشقە بوغازدە ایکی‌آغم‌بولوب،اوستدەگی آغمی قارە دیگـگزدن مرمرەگە تابا، آستدەغی آغمی مرمرەدەن قارە دیگـگزگە تابادر. بوایکی تورلی آغم بوغازنی مین بلەن قورالاندرو هم آندە قویلغان مین‌لرنی چوبلەونی قیینلاشدرادر.

بوسفوردە اون یردە استحکام بار. بو- لارنڭ بعض‌لری برنیچە طوبلردن عبارتدر.

بوغازنڭ یاوروپا یارندەغی استحکاملری: ۱) کلیە استحکامی‌در. بو، آلتی دانـە ٦ شەر دویملی صحرا طوبلرنـدن عبـارت؛ ۲) بیوك لیمان استحکامی‌در. موندە سیگز دانە ٦ شەر، ۸ زەر دویملی صحرا طوبلری باردر؛ ۳) صا- ری طاش لیمانی استحکامی‌در. موندە آلتی دانە، ٦ شەر دویملی صحرا طوپلری باردر؛ ٤) روم ایلی قاواغی استحکامی‌در. موندە اون دانە ٦شەر، ۱۱زەرهم ۱۲شەر دویملی طوپلردان عبارتدر. ۵) تەللی طابیە استحکامی‌در. بو، ٤ دانە ٦شەر دویملی صحرا طوپلری بلەن قو- راللانغان. ٦) کیرەچ بورنی استحکامی‌در. بودە تەللی طابیە استحکامی کبك.

آزیا طرفندەغی استحکاملری: ۱) ایموس استحکامی‌در. موندە دورت دانە ٦شەر دویملی صحرا طوبلری باردر. ۲) فیل بورنی استحکا- می‌در. موندە اوچ دانە ٦شەر دویملی طوپلر قویلغان. ۳) آناطولی‌قاواغی‌استحکامی، یکرمی‌ایکی دانە طوب‌دن عبارت بولوب بولاردان دورتسی ۱۲ شەر دویملی‌لردر. ٤) ماجار قلعە استحکا- می ۲٤ دانە طوبدن عبارت بولوب، بولاردن ایکیسی ۱۱ زەر دویملی‌در.

بواون‌استحکام‌نڭ هەمەسیدە طوقسان‌طوب بولادر. آرالرندە آلتیسی ۱۲ شەر دویملـی؛ دورتسی ۱۱زەر دویملی؛ اون سیگزی صحرا طوبی؛ آلتمش اوچ دانەسی ٦ شەر، ۸ زەر دویملی صحرا طوپلریدر.

طوپلرنڭ کوبسی، ساحلنڭ توبەنگی ییرینە قویلغان. مگر، فیل بورنی، تەللی طا- بیە هم کیرەچ بورنی استحکامـلری ۳۰ - ۵۰ ساژین بییکلکدە طاو توبەسندەدر.

بولار بوغازنڭ بورولوب کیتکان طور- سندە بولغانغە بوغازنڭ آرقیلی‌سینە هم بویینە آطا آلالر. لاکن بولارنڭ طوبلری دورتەرگنە بولوب ٦شەر دویملی‌غنە بولـغانغە کوچلی تو- گل‌در.

بوسفورنڭ ایڭ کوچلی استحکامی آنا- طولی قاواغی هم ماجار قلعە استحکاملریدر. بولار، بوغازنڭ آرقلی‌سینە هم‌بویینە آتارلق ایتب قویلغان هم یەدرەلرن بوغاز بویینڭ ۱۷-۱۹ چاقرم قدر ییرینە یتکرە آلالر. بو جهتدەن، بولار، بوغاز بویینەغنە توگل، بوغازنڭ قـارە دیگـگز آچغینە ۸ - ۹ چاقرم‌غە قدر یتکرە آلاچقدر.

آمریقاده نیمس قوطقوسی.

آنگلیادەآیلق «ناسیونال ریویەن» ژورنالندە آمیریقا مخبری‌نڭ برمکتوبی باصلدی. مکتوبدە شولای دییلەدر:

«صوغش باشندن بیرلی، گیرمانیانڭ آمیر- یقادەغی ایلچیسی غراف بیرنستروف حمایەسندە نیمسلر، آمیریقا افکار عمومیەسن اوز یاقلرینە آودارو یولندە نی قدر اش کورب یاتقا- نلقلرن، عجبا، انگلیزلر حسابقە آلمیلر.

حالبوکە صانلری بیك کوب نیمس یەشرن آگینتلری، آمیریقانڭ هرپوچماغندە طارالب، آرمی- طالمی اوز اینتریغەلرن یورتە بیرەلر. طبیعی بوحرکتلر ثمرەسز قـالمیدر. چونکە صوغش باشلانغان چاقلردە آمیریقـا افکار عمومیەسی اتفاقچی حکومتلر - آنگلیا، روسیە، فرانسیە طرفندە ایدی. معالتاسف آمیریقادە حاضر بوقاراش خیلی اوزگەردی. خصوصا، نیمس نسللری کوب بولغان جنوب یاقلرندە، آمیریقا غراژدانلری آچقدن - آچقغە گیرمانیا طرفندە ایکەنلکلرن أیتلەلر.

برطرفدن، مذکوریولدە، نیمسلر طرفندن تأسیس ایتلـگەن آیرم قامیتیت کوب آقچەلر صرف ایتە. بوکامیتیتدە آمیریقا-گیرمانیالی اعضالر (آمیریقاغە کوچکەن نیمس) کوبەیە بارادر. بو -«آمیریقـا غراژدانـلری» آمیریقـا پاسپورتی بلەن، راحت - راحت یاوروپاغە کیلەلر، منسوب بولغان قامیتیت طرفندن اوزلرینە تابشرلغان «اشلرنی» باشقاروب تاغی آمیریقاغە قایتالر.

الحاصل، نیمسلر، آمیریقالیلرغە تأثیر ایتو یولندە بار کوچلرن صرف ایتودن بوش طورمیلر هم ثمرەسی‌دە، طبیعی، یـوق دیـب أیتب بولمیدر.

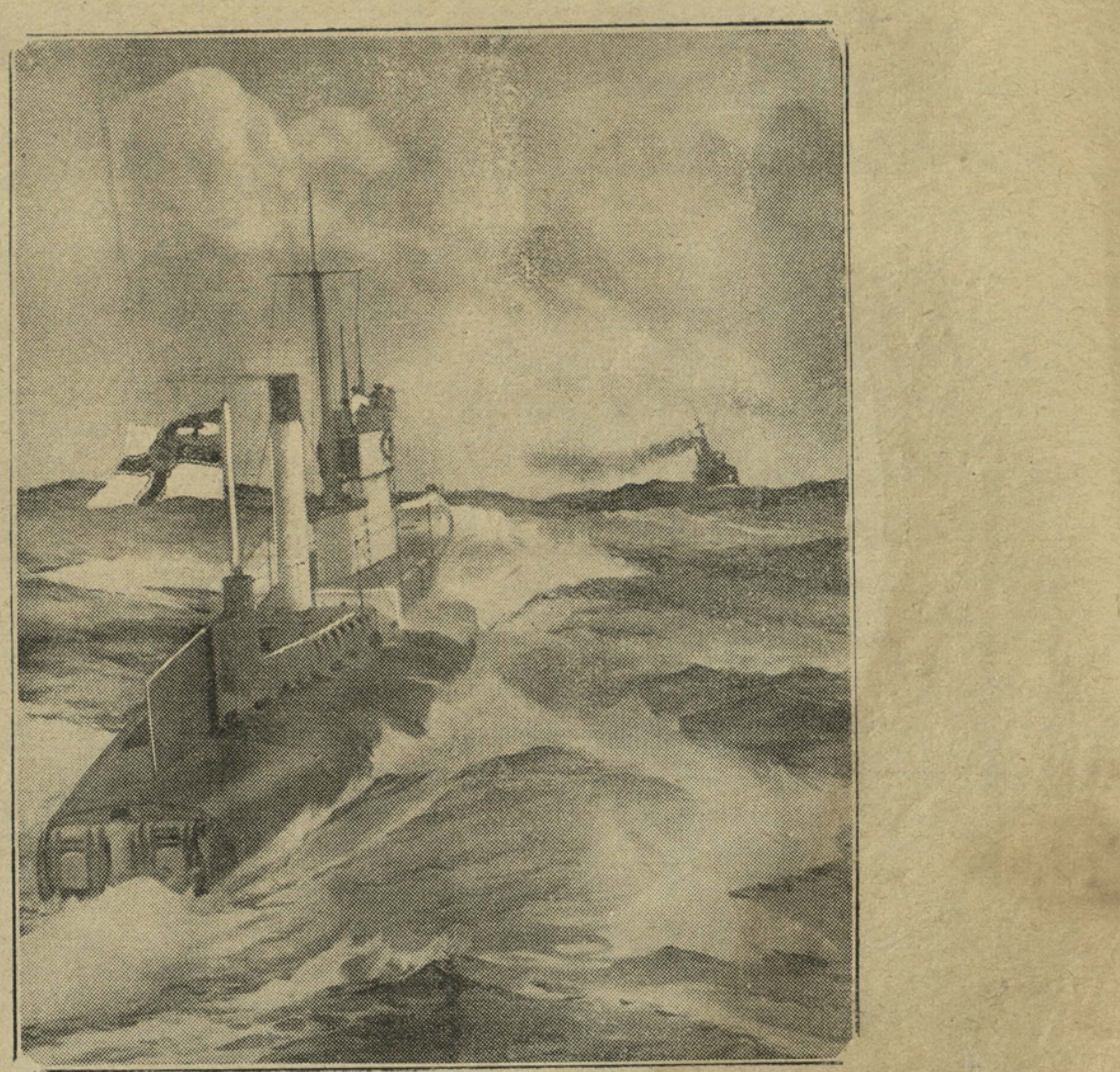

گیرمانیانڭ صو آستی کیمه‌سی، بر سوداگر پاراخودن قووب بارا.

صوغش باشلانغاچده، آمیریقانڭ هر بر مشهور شهرلرنده «نیمس مخابره بیوروسی»نڭ شعبه‌سی تأسیس ایتلدی.

بو«مخابره‌بیوروسی» اوزینڭ تیلیغراملری، رساله‌لری، تورلی اعلانلری بله‌ن آمیریقانی کومه‌در.

بو حیله‌لی نشریاتی بله‌ن نیمسلر اوشبو نرسه‌لرگه اشاندررغه طرشه‌لر: ۱ ـ گیرمانیا حکومتی، اختیارن قولندن آلغان دشمانی، بیگره‌کده آنگلیا بله‌ن صوغشرغه مجبور حالگه کیلووی هم: ۲ ـ بوندن الك آنگلیه مستملکاتی بولوب طورغان چاقده آمیریقالیلر آنگلیا بله‌ن صوغشقانلری کبك گیرمانیا حکومتی‌ده بو کونده «ایرك» اوچون صوغشه‌در. شوڭار کوره بو کونده قیصر (ویلگیلم)، آمیریقالیلرغه ایرك آلوب بیروچی ژورژ واشینغتون اورنن طو-تادر.

بوندن باشقه نیمسلر، سوز بله‌ن‌ده آمیر-یقاده اوز فایده‌لرینه قوطقولاودن بوشاغانلری یوق. گیرمانیادن نیمس خطیبلری آغمی، آنگلیا، فرانسیه، روسیه‌دن کوڭل صووترداى نطقلری بله‌ن، نیمس طوقومی آمیریقالیلرغه تأثیر ایتب طورا.

شمالی آمیریقاده، نیمس طو-قومی‌نڭ نی درجه‌ده رول اویناون آنگلیاده کوز آلغه کیترب قاراو یوق. حالبوکه بو-اعتبار ایتلرگه طوررلق حالدر.

بو کونده آمریقاده، تام آمریقا حقوقی بله‌ن فایده‌لانوچی، گیرمانیاده طومشلی اوچ میلیون نیمس هم ایکی میلیون آوستریا ـ وینگیر باردر. بو «غراژدانلر» آمریقاده هر بر سیاسی حقوق بله‌ن‌ده فایده‌لانا هم آمریقا-نڭ سیاسی ترکلگنده، مقصدلرینه موافق حرکت ایتب طورالر.

نیمسلرنڭ بو حرکتلری نسبتنده انگلیز-لرنڭ تأثیری ـ هیچ دیرلك درجه‌ده آودر؛ انگلیزلر، آمریقاده، کیته‌ر اوچون کیلگان‌وقتلی قوناق کبك کورنب، آمیریقانڭ سیاستندن یراق یه‌شیلر.

نیمسلر ایسه، آمیریقالیلرنی شول حه‌تلی اوز یاقلرینه آودارغانلرگه، حتا، نیمس سه‌پیللینلرینڭ مدافعه‌سز آنگلیا شهرلری اوستینه هجوم ایتولرن‌ده، یاقلاماقچی بولالر.

نیمسلر ایکنچی یاقدن، آمریقالیلرنی، اتفاقچی‌لر جیڭگه قالسه، آمیریقالیلر اوچون زور فلاکت طوواچاق، دیب اشاندررغه طرشه‌لر.

مونه، بومطلوب بولماغان حالگه قارشی، آنگلیا هم آنڭ دوست حکومتلری طرفندن بر تدبیر ایته‌سی ایدی، لاکن نیمسلرنڭ همه بو حرکتلرینه قارشی ایڭ یاخشی تدبیر ـ اتفاقچی‌لرنڭ گیرمانیانی جیڭووی بولاچاقدر. اول چاقده، البته، آمیریقا افکار عمومیه‌سی‌ده آلشناچاق.

بولای‌ده صوڭ کونلرده گیرمانیاغه اشانچسز قاری باشلادیلر. گیرمانیا صوغش کیمه‌لرینڭ آمیریقا پراخودلرینه هجومی آمیریقاده نیمسلر اوچون ناچار تأثیر ایتدی.

آمیریقا اوچون هلاکت احتمالی قایسی یاقدان بولووی ممکن ایکانن یعضلری آڭلی باشلادیلر ایندی».

داخلی خبرلر

قارص مسلمانلرینه یارده‌م.
ۋه‌تکه مسلمانلردان.

گره‌ی افندی شهاب‌الدینف آرقیلی قارص مسلمانلری فائده‌سینه اداره‌مزگه ٤٠صوم ٥٠تیین اعانه تابشرلدی. اعانه صاحبلری اوشبو ذاتلردر:

گره‌ی شهاب‌الدینف، عبدالله حکیمی، برادران عصمة‌اللین افندیلر ٥ره صوم، یونس سمیتوف، صلاح دینکایف، حنفی بیکینیییف، نور محمد عثمانف، بر ئه‌فه‌ندی ۲ شه‌ر صوم، حسن رحمت‌اللین، عدنان بختیارف، عبدالرحمن عارف‌الله، ش. فصح‌الدین، أهلی آبصطای، شیخ‌الاسلام، صلاح عمادالدینف، برادران ایوپف‌لر مغازه‌سی، صفی‌الله هیبت‌الله، عرفان عبیدف، جمال‌الدین سعی، نجم‌الدین ثابتف‌لر ۱ره‌ر صوم. قالغانلری ٥٠ شه‌رتیینله‌ب جیولغان.

گره‌ی افندی، اداره‌مزگه یازغان مکتوبنده، عبدالله حکیمی افندیگه اعانه جیوده اجتهاد قیلغانی اوچون تشکر ایتکه‌ن کبك جوان بر آغاینڭ یازدرغان اعانه‌سن بیرمه‌وینه تأسف ایته‌در.

«وره‌کی» قریه‌سنده‌ن

تامبوف غوبیرناسی، «وره‌کی» قریه‌سنده، قارص مسلمانلرینه یارده‌م اوله‌رق بر جمعه‌ده ۲٦ صوم اعانه جیولغان. اداره‌مزگه تابشرلغان بو اعانه‌نڭ کملر طرفندان بیرلگه‌نن، ن. دوماوی افندی اوشبو ره‌وشده یازادر: ش. مجید اوغلی ٥ صوم، ن. ینغولاطف، ش. بایتیراکوف ۳ مر صوم، س. بایتیراکوف، غ. چنباریسف ۲ شه‌رصوم، امام عبدالکریم، معلم دوماوی، باقل آغا، جمشید، عارف، عبدالله کریم، محمد امین، ذکر آغالـردان ۱ره‌ر صوم. قالغانی ٥٠ شه‌رتیینله‌ب جیولغان.

مه‌سکه‌وده پینزه اوزلچیلرندن.

ذی‌النور افندی علیمف آرقیلی، مه‌سکه‌وده پینزه اوزلچیلری طرفندان قارص مسلمانلرینه جیولغان ۱۸ صوم اعانه اداره‌مزگه تابشرلدی.

بو اعانه‌نی اوشبو ذاتلر بیرگه‌نلر.

کمال اشرفف کوارتیرنده‌ن ٤ صوم ۱۹ تیین،
عنایت‌الله قاشایف « ۲ « ۳۰ «
صادق عبدالمنف « ۲ « ۱٥ «

صابـر جان آلماشف، کمال غوصارف، محمد جان آبایف، یعقوب بیزروقف، منهاج ـ الدین فوروقف، عارف‌الله رضوانف قوارتیر ـ لرنده‌ن تیینلرنده‌ن باشقه ۱ ره‌ر صوم، بارسی ۱۸ صومدر.

کراصنی اوصطرف استانسه‌سندان.

سمبر ولایتی، کراصنی اوصطرف استا-نسه‌سنده ملا احمد نجم‌الدینف آرقیلی، قارص مسلمانلرینه جیولغان ۱٦ صوم ۳۸ تیین اعانه، اداره‌مزگه تابشرلدی. اعانه، اوشبو ذاتلر طرفندان بیرلگه‌ن:

فاطمه خانـم نجم‌الدینوا ۲ صوم، ملا احمد، ملا عبدالله نجم‌الدینفلر، محموداحسانف، ابراهیم ستارف افندیلر ۱ره‌ر صوم، فاطمه خانم نجم‌الدینوانڭ قز شاکردلرنده‌ن ۳صوم ۹٥ تیین، مسجد قارطلارندان ٦ صوم ٤۳تیین.

«ئه‌جی»ده‌ن.

«ئه‌جی»ده، بیرزین‌نڭ قزلر مکتبی شاکردلرنده‌ن معلم صفارف افندی آرقیلی، ۱۰ صوم اعانه اداره‌مزگه تابشرلدی.

آسترخاندان.

آسترخانده کریۋوش محله‌سی مکتبی‌نڭ شاکردلرنده‌ن ۱۰ صوم اعانه، اداره‌مزگه تابشرلدی.

صباجای قریه‌سنده‌ن.

صباجای قریه‌سینڭ ٦نچی جامعی محله‌سنده امام محی‌السنة بن جبیب‌الله حضرت آرقیلی ٦ صوم ۲۰ تیین، قارص مسلمانلرینه اعانه اوله‌رق اداره‌مزگه تابشرلدی.

نیژنی تورینسکی زاوودندان.

پیرم‌غوبیرناسی، نیژنی تورینسکی‌زاوودنده قمرالـدین افندی حبیب‌اللین‌دن، قارص مسلمانلری فائده‌سینه ٥ صوم تابشرلدی.

مه‌سکه‌وده.

مه‌سکه‌وده کراصنی فاتیر جماعتنده‌ن قارص مسلمانلرینه اعانه اوله‌رق ۷ صوم ۳۰ تیین تابشرلدی.

بو اعانه‌لرنڭ یکونی ۱۳۹ صوم، ۳۸ تیین بولوب موندان اوّل اداره‌مزگه تابشرلغانلر بله‌ن بارلغی: ۱۰٤۱۰ صوم ۸٥ تیین بولادر.

** باکوده «اقبال» رفیقمزنڭ اداره‌سینه قارص مسلمانلرینه اعانه اوله‌رق جیولغان مبلغنڭ ۱۸ مڭ صوم بولغانلغی اعلان ایتلدی.

** اورنبورغده، قافقازده صوغشدان ضررلا-نغان مسلمانلرغه یاردم کامیتیتی‌نڭ صوماسی‌ده ٥ مڭ صومدان آشدی.

قارص مسلمانلری فائده‌سینه پیترغرادده زور کانسیرط بیریله‌چك.

پیترغراد مسلمانلری طرفندان قافقازده صوغشدان ضرر کورگه‌ن مسلمان قه‌رده‌شلریمزگه یارده‌م ایتو مقصدی بله‌ن ۲۷نچی مارطده، غارادسکوی دوما زالنده بیك زور بر کانسیرط کیچه‌سی یاصالاچقدر.

کانسیرطده، ایمپیراطورسکی تیاترنڭ آرتیسکا وآرتیسلرندان بیك کوب صنعتکارلر اشتراك ایته‌چه‌کلردر.

کانسیرط کیچه‌سنده ملی کییمده شرق بییولری‌ده بولاچاق.

پیترغرادمسلمانلرینڭ، قافقازده صوغشدان ضررلانغان مسلمان قه‌رده‌شلریمزگه، اوشبو ره‌وشده اعانه جییارغه کرشولری بیك زور بر أشدر. بو کیچه‌ده‌ن قافقاز مسلمانلری فائده‌سینه کوب فائده قالاچاغی بیلگولیدر. چونکه بو کیچه، عادتده هر یلده پیترغرادده بولوب کیلگه‌ن شرق کیچه‌سی اورننده یاصالاچاقدر. بلطر، شرق کیچه‌سینه بیلیت جیتمی قالغان ایدی. بو یل، بو کانسیرط کیچه‌سینه کیلوچیلر تاغن‌ده آرتق بولاچاغی آڭلاشیلادر. بیك کوب فینلاندیه مسلمانلرینڭ بو کیچه‌گه تیلیغرام بله‌ن آلدان بیلیت صوراغانلقلری معلوم بولغان کبك مه‌سکه‌وده‌ن‌ده شاقتی‌کوب کشینڭ بو کیچه‌گه باررغه حاضرله‌نگه‌نلـگی ایشیتوله‌در. پیترغراد مسلمانلرینڭ بوتشبثلرن تبریك ایتب، موفقیت تلی‌مز.

کییف ـ باقودن قارص مسلمانلرینه جیبه‌رله‌چك صحی هیئت‌گه کییف‌دن اون مسلمان اشتراك ایته‌لر. بولارنڭ ایکی‌سی دوقتورلر. سیگری طبیبه‌لر، اسطودینتلر.

تیفلیس ـ کنه‌ز صومباطف ریاستنده دوا-ریانلر صابرانیاسنده صوغش‌دن زیانلانغان قارص مسلمانلری فایده‌سینه یارده‌م ایتو مسئله‌سی مذاکره ایتلدی. مجلسده قارص مسلما-نلری‌نڭ روسیه حکومتینه صادق قالولری ذکر ایتلب، غروزینلر اوبشستواسندن، قارص مسلما-نلرینه یارده‌م چغارولرن اوتنرگه قرار بیرلدی.

قارییف بینیفیسی مناسبتی بله‌ن مه‌سکه‌و مسلمان قورسیسقه واستودینتلرمزنڭ تیلیغرامی.

قزانده، مشهور آرتیستمز عبدالله قارییف بینیفیسی بولو مناسبتی بله‌ن مه‌سکه‌ونڭ مسلمان قورسیسقه واستودینتلری اوشبو تیلیغرامنی بیرگه‌نلر:

«عبدالله افندی!

ملی تیاترمزنی طودرو یولنده کوب خد-مت ایتکه‌نلگـگز اوچون، بینیفیس کونـگز مناسبتی بله‌ن سزگه صمیمی رحمتلرمزنی کونده‌ره‌مز.» مه‌سکه‌ونڭ مسلمان قورسیسقه واستودینتلری.

تاتارچه تیاتر.

اولیا آتا ـ ۲ نچی مارتده تورکستان وتاتار یاشلری طرفندن اوبشیستوینی صابرانیه زالنده اسپیکتا کل قویلدی. تماشاغه تورکستان تلنده، محمود خواجه ـ بیهبودی حضرتلرینڭ، چن تورکستان طرمشندان آلنوب یازلغان، اوچ په‌رده‌لك «پـدر کوش» ناملی دراماسی اویناالدی. اوینغه اشتراك، ایتوچیلر کوبره‌ك تورکستانلی، یاشلر بولوب اویون، یاخشیغنه چقدی. حاضرون اویندان ممنون بولوب تارالدی. تماشادان ٤۰۰ صوم صاف فائده قالدی. شوندین‌ده ٥۰% پروسینتی صوغشده مجروح بولغان عسکرلر فائده‌سینه، قالغان «٥۰%پروسینتی»اولیاء آتا ـ مسلمان مکتبلرنده‌گی فقیر بالالر فایده‌سینه بیرلدی. مخبر مامین.

پالیاك تلنده درس بیرو مسئله‌سی.

وارشاو ـ«وارشاوسکی دنیونیك» غزیته‌سینڭ خبرینه کوره، یاقن کیله‌چه‌کده، معارف مینیستری‌نڭ رخصتی برله‌ن، مکتبلرده پالیاك تلنده درسلر بیرو مسئله‌سی بله‌ن مناسبتی بولغان بعض بر تدبیرلر کوروله‌چکدر. مثلا وارشاونڭ اورتا درجه‌ده‌گی مکتبلرگه معلم ومعلمه‌لر حاضرلی طورغان بر یللق قورصلرنده پالیاك هم پالیاك ادبیاتی درسلری کرتیله‌چکدر. وارشاو دارالفنوننده طب وعلوم طبیعیه فنلری اوچون منتظم قورصلر یاصاو مسئله‌سی، قانونی یاقدان قارالغانغه قدر، پالیاك تلنده شول فنلرگه دائر وقتلی اوله‌رق خصوصی قورصلر توزو چامالانادر. آپریل آینده اورتا درجه‌ده حکومت هم خصوصی مکتبلرده روس وپالیاك تللرنده، یوغوشلی آورولر بله‌ن کوره‌شو حقنده لیکسیه‌لر اوقولاچاقدر.

طومسقیده خلق دارالفنونی.

معلوم بولووینه کوره، طومسقیده خلق دارالفنونی آچارغه رخصت ایتلگه‌ن. معارف مینیستری غراف ایغناتیف، خلق دارالفنونی آچومسئله‌سن بوتون تفصیلاتی بله‌ن تیکشرگه‌ننڭ صوڭنده، غربی سیبیر اوچیبنی اوکروغینڭ پاپوچیتلینه، طومسقیده خلق دارالفنونی آچو مسئله‌سینه رخصت ایتکه‌نن بلدررگه قوشقان، طبیعی‌درکه بو دارالفنونی آچو، خصوصی اوقو یورطلری حقنده بولغان زاقون ترتیبنده کورتلگه‌نچه بولاچاقدر.

بو دارالفنونی آچارغه طرشقان کشیلرگه، دارالفنوننڭ اوصطافن توزو، تکلیف ایتله‌چه‌کدر.

قافقازده اوچ غزیته طوقتاتیلو.

تیفلیس ـ قافقاز ۋاییننی اوکروغی‌نڭ باش ناچالنیگی گینیرال ۋولسکی طرفندان، ضررلی یول طوتقانلقلری اوچون، حربی حال دوام ایتکه‌ن مدتده: «زاقافقازسکی ریچ»، «غولص‌قافقازا»، «آریوف»غزیته‌لری بوتونله‌ی‌گه طوقتاتلغان.

«زاقافقازسکایاریچ»ـ ملی‌غروزین‌غزیته‌سی، «غولص قافقازا» ـ صوڭ درجه‌ده اوڭ مسلکلی، باکوده ئه‌رمه‌ن تلنده چقغان «آریوف» ایسه صول مسلکلی بر غزیته ایدی.

اسیرلر.

اورنبورغ ـ مونده آلنغان معلوماتقه قاراغانده، پیریمیشل‌ده آلنغان اسیرلر قافقاز ۋاییننی اوکروغی بله‌ن اورنبورغ ولایتینه بیه‌رله‌چکلردر. چیله‌بیده ۳ مڭ، ترویسکی‌ده ۳ مڭ، میاس‌ده ۱ مڭ، اورنبورغنڭ ئوزنده ۳ مڭ بیرله‌شدررگه چامالانادر.

طوره‌ش آغومی.

آول طورمشن کوز آلدینه کیترب قا-راساڭ؛ اورمه‌گوچ اویه‌سی کبك چوالچق بر نرسه کوز آلده گه‌وده‌له‌نه.

آول خلقی طرشا ـ طرماشا آشلق چه‌چه‌م، دی؛ چوب چه‌چه، چوب آلا. مال آصریم،دی؛ آنڭ مالی، آصراغان حقینه‌ده طورمی: صاریغی، که‌جه‌سی ۲ ـ ۳؛ صغری ۱۰ ـ ۲۰، آطی ۳۰ ـ ٤۰ صوملق مال بولودان آرتمی. گویه خدای، بارلق یاخشی آشلق ویاخشی مالنی بایلرغه‌غنه توبه‌گه‌ن دیرسن. آول کشیسی، آبتری، جودی؛ بای ایشوگینه بارا: اوّل الله، ایکنچی سین، زنهای بای آبزقایم آچقه ئوترمه، خاتوننڭ تنکه‌لرن صالام؛ اوراق اورم، فلان اشکنی اشله‌رم؛ زنهار ٥ ـ ۱۰ پوط آرش بیر-سه‌نه، دی.

بیچاره اوّل، یلده آلغان آقچه‌سینڭ صو-مینه آیغه بیش‌تین آلووینه توزگان بولسه، بر پوطقه بیش پوطنی اڭراشمی توله‌گه‌ن بولسه، اوراقنڭ دیسه‌تینه‌سی اون صوم وقتده، ایکی صومغه آلغان حقی اوستنه: بای آبزی یارطی پوطقنه اون اوسته‌سه‌نه! دیب، یالنوب باینڭ کیفن جیبه‌رمگان بولسه، آنڭ بختی: آلا، آشی. لکن آلغانی تاغی بته؛ تاغی بای آبزیغه بارا: اوف. . . دی، گورسنه؛ صولووی اچینه صیمی، چونکه بویولی، کوز یاشی تیك آزاقفی بیرن صاتارغه بارغان. بایغه اورطاقغه بولسه‌ده، چه-چه‌رم دیگه‌ن امید بله‌ن بیشده‌ن بر حقینه بیرب آزاقفی بیرندنده آیرولا.

اگر اوّلگی یلده اشنی یاخشی اشله‌گه‌ن بولسه، آشلق بولمی قالغان یللرده‌غی اورلق آلغان حقنی: زنهار بای آبزی، الله قضاسی بیت، آنسن توله‌تمه‌سه‌نه! دیب بورچوماغان بولسه، اورطاقغه‌ده بیر یته. بیچاره موژیق آرق آطی بله‌ن أتله‌نه. نیچکده بای دیگه‌نچه اشله‌ب تمام ایته. بای آمبارینه دیسه‌تینه‌گه یوز وآرتق پوطلر ایکمه‌کنی صوغوب صالا.

ئه بای آبزینڭ حسابلارغه وقتی یوق؛ آشلغی ۳ ـ ٥ آیلر یاطا. بای آبزی عقللی شول. شولای ایتکاچ بایده‌غی آشلغینه اوشا-نوب، آنڭ کیبتندن برتینگه برتین فائده قو-یلغان چوب چارنی موژیق آلورغه مجبور بولا. بر زمان بای آبزی‌ده بوشانا، چونکه بازارده تمام آشلقنڭ حقی توشوب جیتکان بولا. مو-ژیقده آطنی جیگوب، قابچغن صالوب، حسا-بلاشوب، قالغان آشلقنی آلورغه بارا. بای آبزی اسچوت تویمه‌لرن تارتا: مونه عبدالجبار بر دیسه‌تینه آرش؛ بر دیسه‌تینه صولی چه‌چکه‌نسز ایکان. یوزه‌رگنه پوط چقغان ایکان؛ ناچـار اشله‌گانسزدر، دیب باشدوق بر تورتلوب قویا. سزنڭ حسابقه ایللی پـوط صولی، ایللـی پوط آرش‌تیه؛صولیگز اوطز تینده‌ن ۱٥صوملق؛ آرشگز ٤۰ تینده‌ن ۲۰ صوملق، باری ۳٥ صوملق بولا. مونه شوندان چه‌چوگه ۱۲ پوط آرش، ۱۲ پوط صولی بیرلگان، برصوم ایللی تیندن ۳٦صوم، ۱۰ پوط آشاریڭا آرش آلغانسڭ: ۱٥ صوم، ۹ صوم کیبتکه بورچڭ جییلغان. باری آلتمش صوم بورچڭ بولا. دخی ۲٥ صوم بورچـڭ قالا. مینده اوجمڭ بار، دیب اشانوب تورما؛ بوبورچڭنی توله. توله‌مه‌سه‌ڭ هر آیغه صومینه بیش تین پراسینت صالورمن، دیب نغتـوب قویا. اسچوت تویمه‌سن تارتقان صاین، باشینه صوقغان کبی قاتوب قالغان موژیق، ئنده‌شه‌ده آلمی چغوب کیته.

اول، اویگه بوش قایتوب کره، اوف... الله...دی کوزلرندن یاشلری ته‌گه‌ره‌ب توشه. خاتونیده اشنی سیزه: «قهر صوققری، جه‌ی بویی شونڭ اورطاغی آرتنـدان جقـلانوب کونلك برصوم وقتـده کونلکگه‌ده یورمـی، اوستمنی ـ باشمنی توزه‌تمی قالدم؛ جیتمه‌سه تگی اوزییرمزگه چه‌چکه‌ن آشلغمزده قویلوب بتدی» دی. بارنده تزه، صوقرانا، بالالرغه‌ده تأثیرسز قالمی، اوچ کونگه قدر برتویغانچه آشاماغان حالنده باشده توبه‌ته‌یسز حالده: «جانغر یاو یاو؛ الله بابای ایکمك ـ کومه‌چ بیر، بیر!» دیب تله‌ولری بوشقه چقغانن، قوللرن کیسه، کیسه اوروب ماتاشقان اوبه، اوبه قوچاقلاب سویگان کولته‌لرینڭ آشلغی اوزلرینه تیمه‌گه‌نن آڭلی.

بتون یورط اچی قان یه‌ش توگه؛ جیتمه‌سه أش آنڭ بله‌گنده‌ده بتمی، هرکون جیوغه آقچه! دیلر. ملا آبزینیده کرتوب ارواحلرنیده یاد ایتدره آلمیم، دی. روحاده طنچلانا آلمی. شولای جفالانه تورغاچ بیچاره موژیق ٤٠-٥٠ یاشکه‌ده جیتمی صارغایوب بوکره‌یوب قالا؛ اول آراده دنیاغه قولینده سلتی؛ خاتونی، ٧ - ٨ بالاسی برله اویولب قالا؛ اول وقتده‌غی حاللرنی هیچ برتورلی تصویر ایتو ممکن‌ده توگل ایندی.

ئه باینڭ حالی بتونله‌ی باشقه: اول ٧٠-٨٠ یاشکه جیتسه‌ده طوطرغان طاوق کبی بیتینه چیرتساڭ قان چغارغه تورا، چونکه آنڭ باشی آورتسه‌ده دوختورلر ترویکه برله کیلوب آنی سلامتله‌ندروب کیته‌لر، قل قیملداتمی؛ آمبارینه آشلق، کسه‌سینه آقچه، آزبارینه مال طولوب قالغان.

بونلرنڭ بارینه‌ده واسطه - بایلرنڭ اوزلری ایتکه‌نچی - اوزاتلری «قوشتانلر» بولغانلقدان آنلرغه زکات وقتی‌ده بیته. بای آبزی، صاتلمی یاتقان چیتك وماتیریه‌لرنی «الله رضاسی اوچون» قوشتانلرغه یاودرغاچ قوشتانلرده خدمتنی آیامیلر، بیچاره موژیقلرنی بوغاولاو، موینچاقلابقنه توگل، آوزن پیچه‌تله‌ب، بای قارچغانڭ طرناغینه قابدرالار.

صوڭ بوقوط اوچقچ ترکلکدن نیچك قوتولورغه؟

کامل واحدف.

مخابرلردن:

تورکستان حاللری.

تورکستانده‌غی، ایڭ یارلی دیگان بر قشلاق اوزبگینڭ «بوجل پخته‌مز، بغدایمز اوگمادی، خدای بیرمه‌دی» دیب آقچه برله‌ن اویناون؛ اچکی روسیه‌ده‌غی بر آولنڭ، قورصاغن به‌ره‌نگی بله‌ن آرش ایکمه‌گینه طوترغان بایی کورسه ایدی، کوزلری طوز بولور ایدی.

کشینڭ کوزلرن طوز ایتوب، شاق قاترلق پخته صاتقان اوزبکده، یارلی تاتار قدرلیده بره‌کت یوق. پخته، بغدای صاتقان آقچه‌لر، اوزبکنڭ کسه‌سینه کرب جیته‌ر جیتمه‌س، ایڭ ئلك اوزینڭ آتا - باباسندان عاده‌ت بولوب قالا کیلگان سنت طوین قارشی آلا. آندن آرتماسه، بورچقه باتوب بولسه‌ده سه‌یلی (صابان طویی) کوتوب تورا؛ سه‌یلده بربر اوزبگینڭ، بتچه ماشکلایلرینه، چیکه‌لرینه ١٠ آر- ٢٥ر صوملق کاغز آقچه‌لرنی توکروکله‌ب یابشترولرن؛ دومبره‌چیرتوب اوزبکچه جرلاوچی بخارا یهودلرینڭ اوسلرینه یابقان پوتاللی اوطز بیش - قرق صوملق چیکمه‌نلرن، سیرکچی مارجالرغه توکگان یوزه‌رلك آقچه‌لرن، اوز وقتنده یازارغه قالدروب؛ أرمه‌نلر طرفندان تورکستاننڭ اویزدنی قالاسندن باشلاب مشهورره‌ك بازارلی قشلاقلرنده‌غنه‌ده اونارلاب آچلغان «چرایلك فیوه خانه» دیب یازلغان ؤیؤسکالی قاباقلر تورسنده سویله‌ب ئوتیم:

بویاقنڭ نیندی‌گنه جیرینه‌گنه تیمر یول اشله‌نه باشلادیمی، پویزدغه پاساژیر قبول ایتلمه‌سدن ألك، رابوچی کییمنده ایکمه‌کچی گریکلر برله‌ن قاباقچی أرمه‌ن ئلله قایچان باروب جیتوب تگیسی نان خانه، ارمه‌نی قاباق آچوب، خلق آراسینه بوزقلق اورلغن چه‌چوب اولگرگان بولا.

قاباغن کورسه‌ڭ ایسڭ کیته!.. نه‌ق شرق فورماسنده؛ آیاق بوکله‌ب اوطرورغه پالاسلر توشه‌لگه‌ن. چلم‌لر (خور خور) دومبره‌لر حاضر... مارجه‌لری طیار حتی کوڭلی توشوب صوراغان اوزبکگه کوك چه‌یده بیرله.

صوڭغه تابا کچره‌ك قشلاقلرده‌ده «چرایلك فیوه خانه» کورنگه‌له‌ب، خلق آراسنده پچاقلاشولر کون صاین بولا باشلاغاچ، حکومتده‌یك آرتق قاباق آچورغه جول قویمی باشلاب، بولغانلرنده یابتروب، قاباق ایشگی توبینه کیلگان برگنه اوزبکگه‌ده ٣٥ر آی یابلوزاکونی چقغاچ اوزبکلر أدبله‌نه باشلاغان ایدی، بتون مملکتده أچکیلك منع ایتولگه‌چ بو یاقلرده تأثیرسز قالماسدان، خلق طنچله‌نوب آیقلقغه اویره‌نه باشلاغانلر ایدی.

برەر آی بولا طورغاندر ایندی، طاغن ئلیگی قاباقلر تیره‌سنده زور چالمالی، کیك

جیگلی سارتلر پیدا بولوب ایکی تیینلك أچوب، ٣ تیینلك ایسرب قچقرشقان کشیلر کورنگه‌لی باشلادی.

تگله‌یده أچن - طشن قارانغولق قاپلاغان، بزنڭ تورکستان یاغن؛ جونسز ارمه‌نلر، أشسز چیتلر - سبیلی، یاقتی کونده، کوزگه تۇرتسه‌ڭ کورنمه‌سلك حالگه قالدرورغه طرشولرن کوروب آچنماسلق توگل...

ظریف.

آخوند استانسه‌سنده.

اورنبورغ غوبیرناسی، ؤیرخنی اورال اۇیه‌زی آخوند استانسه‌سی - آولیمز اوچ محله‌ده‌ن عبارت اولوب، آولیمزغه قاراغان ییرمزده ایرکن، منبت، آغاچلق واورمانمزده آولیمزنڭ أرگه‌سنده‌گنه‌در.

خلقمزنڭ کسب و معیشتلرینه کیلسه‌ك؛ بولار: ایگونچی‌لك، آغاچ آلو- صاتو وباشقه تورلی سودا کسبلریدر. نچوکده بولسه استقبالرن اویلاب، دنیاده بای و مسعود بولوب یه‌شه‌رگه طرشقانی توسلی کورونه‌لر. آولیمزنڭ ایسکی وتوبه‌ن فکرلی کشیلریده بولغان کبك، حر ویاڭی فکرلی‌لریده یوق توگلدر.

اوقو-اوقتو اشلرینه کیلگه‌نده؛ برنچی وایکنچی محله مکتب‌لرنده اوقو اشلری وقتنه باشلانب یاخشی ترتیب وبر پروغراما بوینچه برنیچه یلدان بیرلی دوام ایتوب کیلسه‌ده نی سببده‌ندر مع‌التأسف اوچنچی محله مکتبنده بوسنه اوقو-اوقتو اشلرینه اهمیت بیروچی بولمادی.

بیگره‌کده حاللری آیانچ، کیله‌چك‌لری‌ده امیدسز برحالده بولغان اشلردن برسی خاتون-قزمزنڭ حاللری ایدی.

ایرلرگه اوقو نیچك فرض بولسه قز وخاتونلرغه‌ده شولایوق فرض ایکه‌نلگی هرکمنڭ معلومیدر.

اوسمر- یاش قزبالالرمز شول کونگه قدر ایسکی آبصطایلردان قدیمچه اوقوب کیلسه‌لرده فقط بر بولمه‌ده ٤٠ - ٥٠ له‌ب بالا اوقورغه طوری کیله؛ وآنده حفظ الصحت یاغندن قارالسه‌هیچ‌بر پاکلك وتمیزلك رعایه‌قیلنمغان بولا. یوغاروده‌غی کوڭلسز، کیلشمگان پچراقلرنڭ تأثیرنده‌ن آڭلی، زیره‌ك و قابلیتلی بالالرنڭ آڭلاوی وقابلیتلری یوغالادر وموندی اورنلردان، آورو بولوب چغولریده بیك طبیعیدر. شونڭ اوچون اوسمر قز بالالرمز اوچون کیڭ یاخشی هوالی مکتبکه وشونڭ برله برابر زمانه‌غه موافق علم وهنرلرگه همده ترتیب وتربیه کورگان اقتدارلی معلم‌گه احتیاج بیك زور ایدی.

هر نرسه‌ده‌ن خبرسز وهر تورلی علم و هنردن محروم تورغان بوآیانچ حاللرن اعتبارغه آلوب، آولیمزنڭ حر وملت یولنده خدمت ایتوچی‌یکتلری اوچون گوزه‌ل مکتب بنا ایتدیلر.

حاضرده معلمه‌مز خانم افندی، بالالرمزنڭ اوقو، یازو اشلرن یاخشی آلوب بارغان کبك، قول هنرلری‌ده ئویره‌ته‌در.

بوقدر بالانی سبق بیرو وتربیه ایتو بر کشیگه آورراق بولغانلقدن معلمه خانمغه یاردمچی اوله‌رق ینه برمعینه آلدیلر. معلمه‌لرنڭ طوروشلری مکتبنڭ آیرم بر بولمه‌سنده بولوب، آلارغه خادمه وایبده‌ش اوله‌رق وظیفه بیرب بر قارچق آلدیلر. موندن‌کورشی آوللرمزغه‌ده اورنه‌ك آلورغه ممکن. مکتبکه، معلمه‌گه - زیمستوا طرفندن یاردم ایتدك.

همت ایه‌لرینڭ موندی‌مستحق اورنغه‌شاقتیغنه آقچه صرف ایتوب بیك کیره‌کلی وقتده مکتب‌تأسیس ایتولری شایان تشکردر.

احمد.

اداره‌گه مکتوبلر:

محترم محرر افندی:

شمال تیمر یولنده مه‌سکه‌وده‌ن یکرمی چاقرمده «میتیشچه» استانسه‌سنده واغون اشلنه تورغان برزاوودبار. بو زاوودداغی اشچیلرنڭ یوزده‌ن آرتغی مسلمانلر بولوب، بونلرنگده کوبوسی هر وقت عائله برله تورغانلقدان بر آول یاخود شهرده توروچیلر حکمنده بولوب یه‌شه‌سه‌لرده اوزلری محله تربیه‌لی آلورلق قوّتلری، بولماغانغه روحانی اشلری مه‌سکه‌ونڭ ایکنچی محله امامینه باغلیدر. بو مسلمانلر ئلك میت‌نی‌ده مه‌سکه‌و زیارتینه ایلتوب کومه تورغانلر ایدی. لکن تورلی جهتده‌ن بو، صوڭ درجه‌ده اوڭایسز بولا ایدی. کومو اوچون مه‌سکه‌وگه باروب رخصت صوراب آلو یولنده یورولرنڭ مشقتی بله‌ن برگه بعضا رخصت آلنو اوزاقغه‌راق تارتلغانده، دفن قیلنمی کفن أچنده میتنڭ اوزاغراق یاتقرلووی کبك اوڭایسزلقلرده بولغالی ایدی. زیارت یراق بولو سببلی ایلتوب کومو اوچون آرتق کوب راصخود چغووی فقیر اشچیلرگه بیك آور تأثیر ایته ایدی. اوشبو حالتنی کورب شول زمانده میتیشچه‌ده تورغان بلال‌الدین فخرالدینف اسملی بر سوداگیر برله مه‌سکه‌ونڭ ایکنچی محله امامی مرحوم صفا حضرت علیمف‌نڭ اجتهادلری آرقاسنده ١٩٠٤نچی یلده مسلمانلرغه میت کومواوچون زاوود اوز طرفندان یافننده بر یر آیرب شونی احاطه قیلو اوچون آغاچده بیرگان ایدی، شول ییرنی احاطه قیلوب آلوب مسلمانلر بو کونگه‌چه میتلرن شونده کومه کیلدیلر. لکن مع‌التأسف اوتکان ١٩١٤سنه أخرنده بزگه نا معلوم سبب برله‌ن مونده میت کومو، ییرلی پالیتسه طرفندن منع ایتلدی. مونڭ برله‌ن ئلگی مسلمانلر باشینه تاغیده ایسکی آورلق کیری توشدی. میتلرنی کینه مه‌سکه‌وگه ایلتوب کومه‌رگه قالدی.

بو اوڭایسزلقدان قوطلو چاره‌سینه کرشب ینه زاوودغه مراجعت ایتوب قارالدی. لکن اوڭایسزلقنڭ یولن بلب آڭلاتا آلماومزدانمیدر یاکه باشقه بر سببدنمی‌در زاوود طرفندان قناعتلنرلك جواب بولماغاچ، ینه مه‌سکه‌و امامینه مراجعت ایتونی هم آنڭ معنوی یاردمینه طایانونی ایڭ مناسب اش صاناب، اشچیلر اوز آرا کیگه‌شوب آرالرندن بز اوچ کشینی صایلاب مه‌سکه‌وده مرحوم صفا حضرت اورننداغی عبدالودود حضرتکه یبه‌ردیلر. بز حضرتکه باروب بلگانمز قدر اشنڭ اصلن سویله‌ب جماعت اسمنده‌ن بو اشکه یاردمن اوتنسه‌کده حضرتمز اوز طرفندان یاردمده بولونمیاچاغین آچق بلدرب قایتاردی. ایندی بو اشده بردن بر امید تککه‌نمز حضرتنده‌ن صووق جواب آلغاچ، تاغیده قایدا وکمگه مراجعت ایته بلوده‌ن عاجز قالدق.

امضالر:	فصح‌الدین عماد‌الدین. فصح‌الدین سمیت اوغلی سیف‌الدین منهاج‌الدینف

«ایل» - بو مسئله‌ده، مه‌سکه‌ونڭ مسلمان جمعیت خیریه‌سینه مراجعت ایتب قاراگز؛ بلکه اول، سزگه بو مسئله‌ده یول کورسه‌تر.

- جواب -

محترمه سعدیه خانم جنابلری!

معلومگزگم، بوکونگی قاسم مسلمه‌نلری، قاسملیلرنڭ آز بر جزئیسن تشکیل ایتوب، اصل قاسم شهری - اطرافنده یاشاوچی «ایلترچیلر» بله‌ن سیکسان پراسینت اولارق ایلده‌ن چیتده؛ واقزال وریستورانلرده بوفیت طوتو، یاکه آفیسیانت‌لق خدمتن اوته‌و بله‌ن ترکلك قیلوچی «پیترچیلر» دن عبارتدر... صوڭغی یللرغه تابا بو ایکی صنف آراسنده‌غی آیروملق، کیره‌ك دینی وملی تربیه یاغندن، کیره‌ك زمان ومحیطنڭ تأثیری یاغندن، طاو قدراوك بولماسه‌ده بیك نق کوزگه تورتیلورلك ایکانلگنه شبهه یوقدر؛ بو آیروملق‌نی کورمه‌و - یاخود کورورگه تله‌مه‌و، کوز وفکرنڭ «تکییه» تیره‌سندن یراقغه‌راق کیته آلماوندن باشقه نرسه توگلدر.

مینم ٧٩ نچی «ایل» ده‌گی مقاله‌مه کیلسه‌ك، اول بتون «پیترچیلرگه» گنه باغشلانغان بولوب اصل قاسم شهری واطرافنده یاشاوچی «ایلترچیلر» توغروسنده برگنه سوز بولسون یازلماغان وافاده ایتلمه‌گه‌ن ایکانلگی صالقن قان بله‌ن اوقوچیلرغه معلومدر.

مونه شونڭ اوچونده ئه‌لگی مقاله‌نی هیچ حقسز اولارق «ایل»ده - قاسمده یاشاوچی ایلترچیلرگه صلتاب یازغان «آچق خط»گزده‌غی اوپکه ورنجولرگزگه قوری بر «تأسف!»دن باشقه سوزم یوقدر.

حرمت ایله: قیوم مصطاقایف.

اداره‌دن جوابلر:

** برمؤذن‌نڭ ملت اوچون اوزولووی، باصلورلق بولمادی.

** بلاغوویشچینسکی‌ده، ریستوران میتروپولده بیرلگه‌ن آیید مجلسی، وقتی اوزوب کیتکه‌نگه کوره باصلمادی.

** «کوکچه تاو» داغی ختم کتب مجلسی‌نڭ غزیته‌ده باصارلق قدر اهمیتی یوقدر.

** یوقدان قورقومی؟ ئه‌لله شفقتمی یوق؟ مقاله‌سی، بیك قزو طویغو بله‌ن یازلغانغه کوره باصا آلمادق.

** خارکف‌ده‌ن یازلغان «آچی حقیقتلر»، مسئله اوزاباسی بولغانغه کوره باصلمادی.

** اندیجانده مکتب آقچه‌سی حقنده، اداره‌مزگه برمرتبه مکتوب یازلوب، آڭا اداره‌ده‌ن جواب بیرلگه‌ن ایدی. شول مکتوبنی ایکنچی کاغزگه کوچروب یاروبله‌نگنه، آنڭ مندرجه‌سی اوزگه‌رگه‌ن بولمی‌در.

** بورالی آولندان یازلغان مکتوبده گل کشی اسملری‌گنه ذکر ایتلگه‌نگه کوره باصا آلمادق.

** پایتخت شهرمز پیترغراد؛ عجب صبی وصبیه‌لر، یا! استقبالمز ییمشلری، دیگه‌ن مقاله، باصلورلق بولمادی.

** ع. ایلمتی افندیگه: شعرگز باصلورلق بولمادی.

** معلملر حقنده یازغان مقاله‌مزنی باصمادگز! دیب ئوپکه‌له‌ب یازوچی معلم ومعلمه افندیلرگه: معلملرگه، معلمه‌لرگه امید، کوچ بیرردەی مقاله یازساڭز، غزیته‌مزنڭ ستونلری آچقدر. بولای‌ده مأیوس معلمه ومعلملرمزنی تاغن‌ده امیدسزلك‌که صالوداں صاقلانورغه کیره‌ك.

** خوقندده علیم آلبیتکف‌که: مه‌سکه‌وده‌لازاریت بیك کوب بولوب مسلمان مجروحلر، آیرم خسته خانه‌لرده یاتماغانغه کوره یوموشگزنی اوتی آلمایمز.

** ع. خطی افندیگه: درسکلرمز، وقتی برله باصلور.

** ظ. و. افندیگه: آراقی واقتصادی حیات سرلوحه‌لی یازووگز، باصلور؛ شغردان آولی حقنده بیك اوزون ایتب یازغان مقاله‌گز باصلمی‌در.

** پیترپاولدان محله کشیسی امضاسی بله‌ن یازلغان مکتوب، ایسکی نرسه‌نی تکرار ایتکه‌نگه کوره باصلمی.

** م. خانم یارایواغه: فیلیه‌تونگز باصلورلق بولمادی،

ناشری: محمد عیاض اسحاقف
وقتلی محرری: م. ا. مولامبیردییف
(نجیب عصری)

آگینتلر کیره‌ك
روسیه‌نڭ هرطرفنده کامیسیه وبر قدر ژالونیه ایله ریفیرینسیه‌لرنی کورسه‌توب، اوشبو آدریس بله‌ن مراجعت‌ایتلسون.
КАЗАНЬ, РЕДАКЦІЯ № 7 «РУСІЯ САУДАСИ».

مه‌سکه‌وده موسی میالزیادینف‌نڭ
مسلمان
گیلزه فابریقاسی
کاغزن ایلیکتریچیستوا بله‌ن تازارتوب، «گاۋاننا» مامغی بله‌ن طوطورب ایڭ اعلا ونفیس گیلزه حاضرلی.
ФАБРИКА
Москва, Мясницкая, Георгіевскій пер. д. Бахрушина. магазинъ, Тверская, домъ Молчанова.

مسلمان تش دوقتوری
عائشه خانم اسانوۋیچ
نڭ تش دوالاو کابینیتی.
آورولرنی قبول ایته، جمعه‌دن باشقه هر کون ایرته ١٠دن کیچ ٦غه‌قدر. تشلرنی توزه‌ته، یامی، آورتدرمای صوورا. آلتون کارونکه‌لر، صنعی تشلر یاصالا.
بالشوی تاتارسکی اورامده، ٢٤ نچی نومیرلی یورطده، ٩نچی نومیرلی کوارتیرده. تیلیفون نومیری ٢١-٥٨-٣

اورنبورغده هر آیده ایکی مرتبه چغا طورغان
"قارماق" ژورنالینه
١٩١٥ نچی یل اوچون مشتری دفتری همانده آچق. یللق حقی ٤ صوم، یارتی یللق ٢ صوم. اوچ آیلق بر صوم. برمه‌له‌ب ٢٠ تین. آپریل باشندن یل آخرینه قدر ٣ صوم. آپریل باشندن یل آخرینه قدر یازلغان یاڭا مشتریلرگه مارتده چقغان نومرلری بوش بیره‌له.
«قارماق» حاضرگی زورلقده شول شکلده، کیڭ وحر پروغراما ایله دوام ایته‌چکدر. دوامی تأمین ایتلگان. حاضرگی حالی ایله‌ده قناعتله‌نمیچه، «قارماق»نی هر جهتدن تدریجی ره‌وشده یاخشیلاندرورغه طرشلاچقدر. کیله‌چکده «قارماق» هر آتنه‌ده بر چغارورغه امید ایتله. بونڭ اوچون حاضرده‌نوك تیوشلی چاره‌لرینه کرشلدی.
عائله‌نڭ ناموس وشأنینه لائق بولماغان پچراق سوزلر، کولکی وهجو طریقی ایله‌گنه بولسه‌ده، «قارماق» ده هیچ یازلمیلر. ادبی ره‌وشده کولیم یاکه کولگاننی طکلیم دیگان کشیلر هیچ مساهله‌سز «قارماق» نی اوقوب بارورغه تیوشلیلردر.
آقچه هم خط یبه‌رور اوچون آدریس: Оренбургъ, редакц. жур. „КАРМАКЪ“

زونتیکلر فابریکاسی
П. И. Городовъ
نڭ غلاونی اسقلادی: مه‌سکه‌وده ایلئینکه‌ده، نوۋیترویسکی پادۋوریه‌ده، تیلیفون نومر 45-36
واقلاب صاطو شعبه‌سی: ویرخنی تارغووی ره‌دلرده ٢١٠ نچی نومیرده تیلیفون 97-93
فابریکا: کوزنیتسکی اورامده، ئوز یورطنده، تیلیفون نومر 54-11

московскій
Химико-бактеріологическій Институтъ
Москва, Тверская, 61. телефонъ 508-70. Телегр. адресъ: «Иммунитетъ».
Учр: В. И. Бѣляевымъ, Н. И. Власьвскимъ, Е. Н. Наумовымъ, Л. В. Подлевскимъ, и А. И. Собашниковымъ.
اینستیتوط هر تورلی صیۋرطکا
هم ۋاکسینلر حاضرلی
(حاضرلی طورغان ۋاکسینلری آراسنده چیچه‌ك ۋاکسینلری‌ده بار) وهر تورلی میدیتسینسکی آنالیز - تحلیللر یاصی.
(مثلا قان، بول وباشقه شونڭ کبك نرسه‌لرنی آنالیز یاصی).

طارغوۋی دوم
«باختیئوزین، بایتیراکوف وشریکلری»
مه‌سکه‌وده ئیلیینکه قابقاسی یاننده.
ماگازینه‌زده خصوصی صوره‌تده هر تورلی ژاکیتلق، برك هم یاقالق تورلی افکوصده اعلا قاراکوللر حاضر بولنمقده‌در. ویوقاریده مذکورلرنی اشله‌ب بیروگه زاقازلر قبول ایتولوب ممکن قدر مشتریلرمزنی ممنون ء زاقازلرنی تیز وقتده حاضر قیلوغه اجتهاد ایتلمکده‌در. تیلیفون نومیری: ٨٦-١٧-١
شعبه‌مز: ١) پیرغرادده غرافسکی پرویزده. ٢) مه‌کرجه‌ده برنچی مینینسکی اورامده، ١٣٠ نچی نومیرلی اوز کیبتمزده.
Москва, Ильинскія ворота. Магаз. Т./Д. Бахтиузинъ Байтеряковъ и Ко.

Москва, Тип. М. О. Аттая и К-о, Маросейка Космодаміанскій пер., домъ № 5.
Издатель Г. М. Исхаковъ. редакторъ М. А. Мавлюмбирдіевъ.